

29.6.2025
ג' תמוז תשפ"ה

לכבוד
חברי וחברות ועדת החוקה, חוק ומשפט
שלום רב,

הנדון: הצעת חוק שיפוט בתי דין דתיים (בוררות), התשפ"ג-2023, (פ/1178/25, פ/1579/25) – הרחבת סמכות בתי הדין הדתיים לבוררות – בחינת הסוגיות המהותיות טרם הצבעה

ביום שלישי, 1.7.2025, עתידה לעלות הצעת החוק שבנדון להצבעה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אנו, הארגונים שבכותרת, פונות אליכם בעניין שבנדון, בבקשה שלא להעלות את הצעת החוק להצבעה בטרם יידונו סוגיות רבות ומשמעותיות שנוותרו פתוחות, גם בנוסח המתוקן של הצעת החוק זאת באופן שעלול לפגוע בציבור המתדיינים בכלל, והמתדיינות בפרט.

בראשית הדברים ייאמר, כי אנו מתנגדות להרחבת סמכויות בתי הדין הדתיים לדון בבוררות בהסכמה. הצעת החוק תייסד למעשה שתי ערכאות מקבילות, האחת אזרחית והשנייה דתית, אשר ידונו בנושאים רבים במקביל. הדבר עלול להביא ל"פורום שופינג" כמו גם לפיתוח שתי שיטות משפט מקבילות. למיטב ידיעתנו אין למצב כזה אח ורע בעולם. הצעת החוק עלולה להביא להפעלת לחץ על צדדים מוחלשים להסכים להתדיין בבוררות בבתי הדין הדתיים. מאחר ומדובר בערכאות שיפוט ממלכתיות, קיים חשש כי צדדים מוחלשים לא בהכרח יבינו כי מדובר בדיון על פי הדין הדתי. על אף תחולתם של מספר חוקים אזרחיים, אין הבטחה כי ערכאת הבוררות תבטיח שוויון מלא לצדדים. הצעת החוק אף עלולה לפגוע בקבוצות מוחלשות נוספות, כגון עובדים מול מעסיקים או נשים החיות בקהילות דתיות סגורות, באופן שבו הפעלת הלחץ להסכמה לבוררות אינה יכולה להיחשב הסכמה אמיתית וכנה.

ואולם, גם אם תתקבל הצעת החוק, אנו סבורות כי את הסוגיות הבאות יש להסדיר טרם ההצבעה על הצעת החוק:

1. **הסכמת הצדדים להליך** – בנוסח המתוקן מוצע כי ככל שלא תוגש בקשה על ידי כל הצדדים להליך (כבקשה בכתב או על ידי טופס בוררות), יהיה רשאי אחד הצדדים לפנות ישירות לבית הדין הדתי, גם ללא הסכמת שאר הצדדים, ומזכירות בית הדין תפנה אליהם ותציג בפניהם את האפשרות

[Type here]

להסכים להליך. הצעה זו תביא בפועל לשינוי מאזן הכוחות בין הצדדים, כאשר ברי כי אדם מן השורה, המקבל מכתב רשמי מטעם גוף שיפוטי במדינת ישראל, לא ימהר לסרב להודעה ועלול להסכים להצעה לבוררות בניגוד לרצונו. אין לאפשר מצב בו ערכאה שיפוטית פונה לצד ו"מזמינה" ולמעשה משדלת אותו לדיון.

2. **שינוי הסטטוס קוו** – הצעת החוק מאפשרת מצב שעניינם של בני דתות שונות עשוי להיות נדון בבתי דין דתיים על פי דין דתי, שאינו של שני הצדדים. בכך הצעת החוק מהווה שינוי מהותי ודרמטי של הסטטוס קוו במדינת ישראל.

3. **בניגוד לאמור, מדובר בהצעת חוק תקציבית** – בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר כי הצעת החוק אינה מצריכה תוספת תקציבית, שכן ממילא בתי הדין הדתיים דנים גם היום בבוררות (כך לפחות בתי הדין הרבניים, על אף היעדר סמכות שבדין). אלא שהצעת החוק מבקשת לעגן בחוק סמכות זו ואף להרחיבה, לדוגמה גם כלפי צדדים שאינם בני דתו של בית הדין. בנסיבות אלו, ברי כי מספר המתדיינים בבוררות עשוי לגדול ביחס למצב הקיים היום. **משכך ברי כי מדובר בהצעת חוק תקציבית.** מעבר לכך, כבר כיום קיים עומס אדיר על מערכת בתי הדין, כאשר צדדים **המחויבים** לנהל את ענייניהם בבית הדין, ובפרט צדדים המבקשים להתגרש, נאלצים להמתין חודשים רבים בין דיון לדיון. ברי כי הרחבת סמכויות בתי הדין, ובפרט בעניינים בהם אינם דנים כדבר שבשגרה, ללא תוספת תקנים מתאימים, תוסיף על העומס ותביא לכך שהצדדים יאלצו להמתין זמן רב יותר, עד כדי עינוי דין.

4. **מינוי נשים כבוררות** – כידוע, נכון להיום נשים אינן רשאיות להתמנות כדיינות בבתי הדין הרבניים (בשונה מהשרעיים), בשל מניעה הלכתית לכאורה. ואולם, מניעה זו אינה חלה כאשר מדובר בבוררות בהסכמה. למרות זאת, אין התייחסות בהצעת החוק לאפשרות מינוי נשים כבוררות בבתי הדין. מדובר למעשה בהצעת חוק המרחיבה את סמכויות בתי הדין הרבניים, על אף היותם גוף מפלה, וזאת בשעה שאין כל עילה לאפלייתן של נשים, גם לפי הדין הדתי.

5. **עדות נשים** – סוגיית עדותן של נשים אינה מוסדרת דיה בבתי הדין הרבניים, כאשר מרבית הדיינים אמנם מכירים בעדות נשים, אך ישנם גם כאלה שנוקטים בגישה שונה. כל זאת, מבלי שיש אפשרות להתערב בהחלטת בתי הדין, ככל שאלו יסרבו להכיר בעדותן של נשים. לאור האמור, עולה השאלה אם יש מקום להרחיב את סמכויותיהם של בתי הדין ככלל, ואולם גם מקום שבו מוחלט על הרחבת הסמכויות, ברי שקודם לכן יש להסדיר את מעמד עדותן של נשים, בין אם בחוק ובין אם בטופס הבוררות.

6. **לאור האמור, אנו סבורות שהצעת חוק שמשנה באופן כה משמעותי את הדין הנוהג, אינה יכולה לעלות להצבעה כאשר נושאים כה משמעותיים עדיין פתוחים ולא ניתן להם מענה.**

בברכה,

מרכז רקמן לקידום מעמד האשה || נעמת, תנועת הנשים של ישראל || שדולת הנשים בישראל || איתך-מעכי || מתירות || יד לאישה || עתים || התנועה הרפורמית || רוח נשית || בונות אלטרנטיבה